

Differenciálás? Egyéniségre hangolódás!

Mindennapi hitre nevelünk sokféle közegben történik. Isten kegyelméből jelen lehetünk nemcsak református óvodákban és iskolákban, de állami oktatási intézményekben is. Az óvodák és iskolák mellett a gyülekezeti vasárnapi alkalmainkon is jelen vannak gyermekek és fiatalok. Sokféle érdeklődéssel, igencsak sokszínű háttérrel. Különbözőségeik ellenére mégis mindenkit szeretnénk megszólítani, közel vinni hozzá Isten Igéjét. De hogyan tehető ez meg? Hol vannak a megfelelő utak, kulcsok, módszerek, amelyek élményt adnak és segítenek abban, hogy az Ige belsővé váljon, megérintsen és élővé legyen a gyermekekben és fiatalokban?

A pedagógia erre az esetekre ajánlja a differenciálást – de hadd legyen személyesebb és élőbb ilyen megfogalmazásban: egyéniségre hangolódás. Hiszen minden gyermekünk külön kis világ, aki a maga módján éli meg az őt körülvevő valóságot. Saját módon ért és saját módon gondolkodik. Miért ne próbálnánk meg az ő saját módján közel kerülni hozzá és segíteni abban, hogy az Ige magvai gyökeret verjenek a szívükben? Az egyéniségre hangolódásként hívjunk segítségül egy igencsak modern és friss szemléletet, a sokrétű intelligencia elméletet és annak katechetikai kapcsolópontjait!

A sokrétű intelligencia elmélet és a katechézis

Mit is jelent a sokrétű intelligencia elmélet és hogyan kapcsolódik a katechézishoz? Ennek rövid bemutatásához a teória kidolgozójaig, Howard Gardnerig érdemes visszamennünk. Magáról az elméletéről jelen tanulmány csak rövid kis áttekintést kíván adni, részletesebb háttérbemutatást a MRN 2010/3. „*Lehet-e mindenki tehetséges? A tehetség fogalmának árnyalás Howard Gardner sokrétű intelligencia elmélete alapján*” c. írásomban lehet találni. Jelen munka azonban sokkal inkább a gyakorlatra és a katechézis lehetőségeire akar koncentrálni. Néhány szóban azért mindenképpen essen szó a kiindulópontról a gyakorlati ötletek előtt.

Howard Gardner a Harvard pedagógiai-pszichológiai tanszékének kognitív pszichológia professzora az egyénben rejlő képességek kibontakoztatásához segítenek bennünket, illetve ahhoz, hogy utakat, kulcsokat találjunk diákjainkhoz. Elmélete az 1970-es évek végétől formálódott, mely elsősorban angol nyelvterületen terjedt el, és a különböző tanulói utakra irányul. Kiindulópontja azonban nem a pedagógia volt. Agykárosultak (valamilyen baleset, genetika vagy egyéb okok miatt sérült) emberek számára kereste azt a módot, hogyan tudnak teljes életet élni a meglévő károsodásuk mellett is. Vizsgálataiban elsősorban azt kutatta, hogy az agy mely részei károsodtak és ez a károsodás milyen következményekkel járt. Mindezekon kívül fölhasználta a fejlődépszichológia eredményeit (Erik. H. Erikson, J. Piaget a fő hátterei elméletének) és munkássága során kiterjesztette az intelligencia fogalmát.

Kiindulópontja szerint minden ember törekszik arra, hogy a körülötte lévő eseményeket, a világ dolgait megértse, és így jelentést adjon mind a körülötte lévő dolgoknak, mind saját életének. Ez azonban nem azonos módon történik, mivel az embereknek eltérő adottságaik vannak. Ezek az eltérő adottságok, képességek azt eredményezik, hogy az egyén a saját adottságának megfelelő módon tudja leghatékonyabban fölfogni, megérteni és elsajátítani mindazokat az információkat, melyek őt érik. Ezeket az adottságokat Gardner a „*talentum*”, illetve „*képesség*” kifejezéssel is illeti. Nem véletlenül, hiszen emberképe pozitív, mindenkit valamilyen talentummal megáldottnak lát. A talentumok azonban nem feltétlenül tesznek kimagaslóan tehetségessé valakit, azaz Gardner elmélete elkülönül a tehetséggondozástól. Bizonyos emberek ügyesek és jók adott területeken (írásban, beszédben, rajzban, stb.), de nem kimagasló tehetségűek. Egyénenként változhat az is, hogy kinek milyen téren vannak erősségei, melyek segítik a világ megértését (felfogását), és a világról való tudása konstruálását, a számára.¹ Bár a szerző maga rendkívül szereti ezeket az adottságokat a „*talentum*” szóval jelölni, a szakirodalom kedvéért használja rájuk az „*intelligencia*” kifejezést – jelentősen kibővítve.² A „*sokrétű intelligencia*” fogalmának bevezetésével azonban Gardner nem törli

¹ Howard Gardner: *The Disciplined Mind...* 72-82.

² Gardner továbblép az intelligencia hagyományos értelmezésén, s azt mondja, hogy a korábbi, IQ teszteken alapuló vizsgálatok túlságosan lehatároltak, s csak egy bizonyos területet mérnek. Ezzel szemben Gardner

el az általános intelligencia értelmezését sem. Ennek létét továbbra is elfogadja, de az emberi értelmezés és emberi különbözőségek teljesebb figyelembe vételét igyekszik elősegíteni az intelligenciák kiterjesztésével. Az általa fölfedezett típusokat rendszerbe foglalta, melynek eredményeként kezdetben 7, majd napjainkra 11 eltérő típust különböztet meg. Ezek közül az intelligenciatípusok közül a pedagógia 8 területet fogadott el és ezek igazolhatóak, tapasztalhatóak leginkább. E 8 típus bemutatása található írásomban is.³

Ezek az intelligencia típusok nem kezelhetőek teljesen elkülöníthetően, bár egyes emberek bizonyos területeken ügyesebbek, mint másokon. Gardner felismerései a hittanoktatásban is hasznosak, hiszen ezek segítségével hozzásegíthetjük diákjainkat befogadni a Szentírás üzenetét. Hogyan is történhet ez? Az elmélet tágíthatja a hittanoktató látókörét, segítheti kreativitását, illetve hasznos eszközöket adhat a kezébe az oktatási folyamat során.⁴ Diákjaink egyéni jellegzetességeit, erősségeiket keresve fölfedezhetjük az intelligencia-típusaikban megnyilvánuló egyediségüket. Ezeket figyelembe véve és használva hozzásegíthetjük őket a Szentírás Igéi és a Szentháromság Isten alaposabb megértéséhez, a keresztyén értékek elfogadásához és beépüléséhez, valamint Jézus Krisztus tanítványává váláshoz és a tanítványság megéléséhez a mindennapokban. Az ilyen típusú, diák-központú katechézis, a tanulók különböző képességeinek megfelelően, sokszínű és sokoldalú eszközöket használ az oktatás hatékonyságáért.

Milyen módon használhatjuk és vehetjük figyelembe a diákok egyéni képességeit (intelligenciájának, erősségének) a tanítási-tanulási folyamatban? Gardner 3 utat javasol erre:

a. *Motiválás.* E lehetőség alatt elsősorban a tanóra elejének aktivitását érti, melynél különösen is kihangsúlyozza, hogy egy erős kezdőpont segít fölkelteni a különböző beállítottságú diákok érdeklődését. Hittankönyveink esetében ez a tananyag bevezetésében, a leckék kezdő motivációjában jelenhet meg. A hittanórákon, gyermek-istentiszteleteken, foglalkozásokon pedig maga a motiválás külön is egységet jelent, ahol a tanulók számára érdekes, élményt adó különböző módszerekkel vezethetjük be a témát.

b. *Ismeretlen információk megértésének előkészítése.* Gardner második javaslata a diákok számára korábban nem ismert ismeretanyag megértésének elősegítésével kapcsolható össze. Az új információk, vagy ismeretlen anyagrészek elsajátítását a diákok számára (erősségeiket felhasználva) érthető példákkal lehet előkészíteni és segíteni.

c. *A tananyag tartalmának sokoldalú közvetítése.* A harmadik felhasználási javaslat a lecke magvának, központi üzeneteinek sokoldalú megvilágításához kapcsolódik. A sokszínűséget, és könnyebben érthetőséget szolgálja, ha a lecke központi mondanivalója a különböző

tágítani akarja a határokat, s az emberi képességeket szélesebb körben kívánja mérni. Ahogyan már korábban említettem, Gardner érvel amellett, hogy mindenki a saját maga módján fejlődhet, s ez a sajátos, egyedi fejlődési mód a diákokra is jellemző. Nemcsak eltekint a korábbi intelligencia-fogalom használatától, hanem vizsgálataira alapozva megalkot egy újabb definíciót is. Egész elméletének ez a kiindulópontja, mely egy paradigmaváltáson alapul. Ennek megfelelően, úgy értelmezi az intelligenciát, mint az individuumnak azt a megközelítési módját, amivel a világot, s saját életét értelmezi. Az intelligencia tehát nem pusztán a „valamit tudni”, hanem a „valahogyan tudni”, s ez különböző módokon nyilvánulhat meg. Gardner hangsúlyozza, hogy mindenkiben észre vehető az intelligenciának (azaz a környező világ értelmezésének) a képessége, de ennek megnyilvánulása egyénenként különböző lehet. Az intelligenciának ilyen tekintetben különböző módokon való megnyilvánulását veszi figyelembe, amikor teóriáját a „*sokrétű intelligencia*” kifejezéssel illeti.

Az általa megalkotott intelligencia fogalom így hangzik: „*Egy biológiai-pszichológiai potenciál az információk fejlesztésére, melyek egy adott kulturális közegben aktiválódnak abból a célból, hogy problémákat oldjanak meg, illetve az adott kultúrában értékes produktumokat hozzanak létre.*”

Howard Gardner: *Frames of Mind...* xv-xix.; 31-33.; 68-69. ; Howard Gardner: *Intelligence Reframed, Multiple Intelligences for the 21st Century*, Basic Books, New York, 1999.

³ www.howardgardner.com; Howard Gardner: *Intelligence Reframed, Multiple Intelligences for the 21st Century*, Basic Books, New York, 1999. 47-66.

⁴ Richard Robert Osmer: *The Teaching Ministry of Congregation*, John Knox Press, Louisville, 2005. 96-97, 122-125.

intelligenciátípusokra tekintettel, sokoldalúan kerül feldolgozásra.⁵ Olyan módszertani sokszínűségre ad tehát ez lehetőséget, mely az egyéniségre hangolódást teszi lehetővé.

A sokrétű intelligencia elmélet által ismertetett és leginkább elfogadott 8 típus a következő:

Verbális-nyelvi intelligencia

Az egyénnek arra képességére utal, mely a nyelvi kifejező eszközök terén jelenik meg. Verbális-nyelvi intelligencia birtokában az individuuum képes megérteni, fölhasználni, alkalmazni, manipulálni a szavakat, illetve a nyelv különböző elemeit. Mindenki ott van ennek az intelligenciának valamilyen szintje, és az iskolában az egyik leghálásabb intelligencia-típusként ismert. Magába foglalja az írást, olvasást, beszédet, illetve bármilyen formáját a szóbeli és írásbeli kommunikációnak. Mindazok, akiknek fejlett (erős) lingvisztikai intelligenciájuk van mesteri módon képesek a beszélt világ eszközeit használni, értelmezni és munkálkodni a különböző hangzásokkal, ritmusokkal, hangszínekkel, s egyéb a beszédre jellemző eszközökkel. Akik erős nyelvi intelligenciával rendelkeznek, azok megértik, értelmezik, könnyen elsajátítják és emlékeznek mindarra, amit a katechéta mond. Ugyanez igaz az olvasási készségeikre is. Mivel jól bánnak a szavakkal, s a beszéd eszközeivel, ezért általában jól használják a nyelvtani szabályszerűségeket. Szívesen készítenek naplót, interjúkat, játszanak játékokat a szavakkal (akasztófa, stb.), vagy bátoríthatóak egy beszélgetésre. Ezek a tanulók legjobban olvasás, jegyzetelés, illetve előadások hallgatása által tanultak.⁶

Logikai - matematikai intelligencia

Adatok, számok hatékony manipulálásának képessége tartozik ide. Az egyén képes gyűjteni, rendszerezni, analizálni és értelmezni a hozzá eljutott információkat, adatokat. Ezekből következtetéseket von le, ill. a jövőre vonatkozó tendenciákat állapít meg belőlük. A gondolkodásban általában a számok terén, induktív és deduktív logikában, valamint az absztrakciók megértésében és használatában jelenik ez meg. Azok a diákok, akik jók a logikai-matematikai intelligencia területén könnyen átlátják az összefüggéseket, kapcsolatokat események között. Ezek a tanulók jók a problémamegoldásban, valamint a kritikus (mérlegelő) gondolkodásmódban. Szeretik a stratégiai játékokat, ügyesen oldanak meg matematikai problémákat. Piaget maga is ezt a típust vizsgálta főként, mely alapján potenciális tudósként értékelte a gyermekeket.⁷

Testi - mozgásos intelligencia

Ezzel az intelligencia-típussal az egyén képes információkat kifejezni, átadni, fölfogni testének mozdulataival. Erős testi-mozgásos intelligenciájú emberek szeretnek mozogni, megérinteni dolgokat (pl. másokat, akikkel beszélnek), játszani (eljátszani), sportolni, élvezik a fizikai aktivitásokat, fizikai relaxációs gyakorlatokat. Gyakran fejezik ki önmagukat a táncon keresztül. Fontos számukra az érintés és szívesen fejezik ki érzéseiket mozgással. Diákként szeretik a drámajátékokat. Szeretnek beszélni, képesek olvasni az érintésből, s más emberek non-verbális jeleiből (elsősorban mozdulatokból és gesztusoktól). Ezek a tanulók a testüket, mozgásukat használják problémáik megoldására is, pl. testedzéssel vagy tánccal vezetnek le a bennük lévő feszültséget, stb.⁸

Vizuális - térbeli intelligencia

Ez az intelligencia-típus a gondolatban való megformálás és azzal való munkálkodás képességére utal. Erős vizuális-térbeli intelligenciájú diákoknak nagy a képzelőerejük is, és rendkívül vizuálisak. Képesek dekódolni, olvasni és tanulni különböző vizuális eszközöket, prezentációkat, képeket, modelleket, diagramokat, térképeket, grafikonokat, stb. Képesek formálni és manipulálni elképzelt modelleket.

⁵ Howard Gardner: The Unschooled Mind, How Children Think & How Schools Should Teach, Basic Books, New York, 1991. 117. ; Howard Gardner: The Disciplined Mind...186-188.

⁶ Howard Gardner: Frames of Mind..., 73-98.

⁷ Howard Gardner: Frames of Mind... 128-169.

⁸ Howard Gardner: Frames of Mind..., 205-236.

Dr. Jakab-Szászi Andrea, Egyéniségre hangolva: Utak, módszerek, ötletek
MRN tanulmány, 2012/2.

Élvezik a munkáltatásnak mindazon módszereit, amikor vizualitásukat használhatják, pl. rajzolhatnak, festhetnek, vagy az információkat egy konkrét, vizuális formában jeleníthetik meg. Ennek megfelelően tanulni is leginkább a látható, vizuális, szemléltetőeszközökkel dúsított tanításból és tananyagból tudnak.⁹

Zenei- ritmikus intelligencia

A zene megértésének, zenei eszközök, zene alkotórészeinek manipulálására, alkotására, megértésére, értelmezésére és ezekkel való önkifejezésre való képesség tartozik e típushoz. Nemcsak a zene élvezetét jelenti, hanem a zene alkotórészeinek (ritmus, stb.) használatát, s az azokkal való mesteri bánást is magában foglalja. Ide tartozik a zenei részek alkotása, magyarázata; ritmusok, tónusok értelmezése; vagy akár a zenei kompozíció is, illetve egy hangszeren való játék.¹⁰

Kapcsolati intelligencia

Howard Gardner utal egy ún. „személyes” (personal) intelligenciára, melyet két további típusra bont. Az elsőt az ember-ember közötti kapcsolatokban tehetségesnek mutatkozó viselkedésmódja alapján állapítja meg. Ez az ún. kapcsolati intelligencia abban nyilvánul meg, hogy az individuum képes értelmezni a körülötte lévő emberek viselkedését, hangulatát, érzelmeit, cselekedeteit. Az értelmezés mellett képes ezekre megfelelő módon reagálni, akár kezelve, alakítva azokat. E típusú intelligencia jellemzője még a jó kommunikációs készség, valamint a mások iránt való empátia tanúsítása is.¹¹

Önismereti intelligencia

Szintén a „személyes” (személyhez kötött) intelligenciák közé tartozik. Míg az előző típus mások megismerésében, a másokkal való hatékony kommunikációban fejeződött ki, addig ez az intelligencia-típus az önmagunkkal való hatékony kommunikációt jelenti. Az erős önismereti (intrapersonális) intelligenciával rendelkező emberek megértik, átlátják, irányítják saját érzelmeiket, cselekedeteiket. Erős belső motivációval rendelkeznek, s törekszenek a fejlődésre, feltérképezve önmaguk erősségeit és gyengeségeit.¹²

Természeti intelligencia

Az emberek azon képességére utal, mellyel a természetből képesek következtetéseket levonni, s a környezet változásai, s különböző események hatására tanulnak, sajátítanak el ismereteket, stb. Különösen jellemző az ilyen típusú emberekre (diákokra is), hogy képesek felismerni és kategorizálni állatokat, növényeket, vagy a természet egyéb objektumait. Az erős naturalista intelligenciával rendelkező emberek szívesen kísérleteznek, s tesznek fölfedezéseket a természetben tapasztaltak alapján. A természetben általában előforduló mellett fölfedezi a szokatlant, melynek segítségével következtetések von le, és értelmezi azt. Gyakran elvonatkoztat a természetben tapasztaltaktól, és a világ nagy kérdéseire vonatkozó válaszokat szűr le abból. Szeret a természetben lenni, kirándulni, tevékenykedni a lakáson/tantermen kívül.¹³

Ki, miben és hogyan?

Maga a sokrétű intelligencia elmélet nagyon izgalmas és érdekes, de igazán hasznos akkor lesz a mindennapi katechézis számára, ha föl tudjuk fedezni gyermekeinkben az egyéni adottságokat – azt, hogyan értenek, hogyan látnak és hogyan gondolkodnak. Ezzel megtanulunk az egyéni nyelvükön – nyelveiken beszélni. Ha pedig idáig eljutottunk, akkor következő lépésként megkereshetjük azokat a feladattípusokat, munkáltatási módokat, feldolgozási lehetőségeket, melyekbe leginkább be tudnak

⁹ Howard Gardner: Frames of Mind..., 170-204.

¹⁰ Howard Gardner: Frames of Mind... 99-127.

¹¹ Howard Gardner: Frames of Mind... 237-276.

¹² Howard Gardner: Frames of Mind... 237-276.

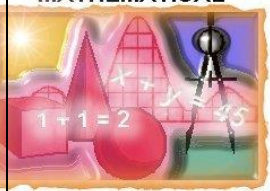
¹³ Howard Gardner: Intelligence Reframed... 48-52.

Dr. Jakab-Szászi Andrea, Egyéniségre hangolva: Utak, módszerek, ötletek
MRN tanulmány, 2012/2.

kapcsolódni és amelyekkel élmény és élvezet lesz a tanulók számára a hittanóra vagy éppen egy vasárnapi gyermek-istentisztelet.

De hogyan beszélnek a gyermekeink? Kinek, melyek a már bemutatott, felsorolt nyolcból az egyéni erősségei? Hogyan ért a legjobban? Egyértelmű és könnyen kitölthető teszt nincs, amivel pillanatokon belül be tudjuk kategorizálni gyermekeinket – de nem is lehet ez a célunk. A sokrétű intelligencia ismeretében sokkal inkább kitágítjuk a határokat és olyan módszereket, ötleteket vihetünk be a hitre nevelésbe, mely közvetlenül az adott gyermekhez szól.

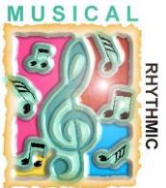

Teszt tehát nincs, de figyelve a gyermekeket, tipikus reakcióikat, viselkedésmódjukat, visszajelzéseiket, információkat kaphatunk az általuk leginkább kedvelt tevékenységekről és arról hogyan látják és értik a világot. Az alábbiakban néhány ilyen tipikus jellegzetesség, kulcskifejezés és jól használható feladat található.

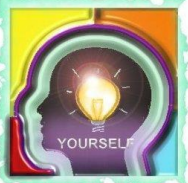

Intelligenciatípus	Néhány jellemzője az adott intelligenciatípusban erős tanulóknak ¹⁴	Kapcsolódó kulcskifejezések ¹⁵	Általában kedvelt, könnyen teljesíthető feladat típusok (tipikus korosztályi sajátosságok figyelembe vételével)
Verbális-nyelvi 	<p>A korához képest jobb az írásban. Általában a hosszú meséket szereti vagy vicceket, történeteket mond. Jó a memóriája a nevek, dátumok, helyek és a részletek iránt. Élvezi a szavakkal való játékokat. Szeret könyveket olvasni. Jól és pontosan betűzi a szavakat (korához képest érettebben). Érdeklődik és szereti a szójátékokat, versikéket, ritmikus mondókákat. Korához képest nagyon jó a szókincse. Másokkal főként verbálisan és hatékonyan kommunikál.</p>	<p>szavakban gondolkodik beszélget, kommunikál jól artikulál megvitat leír kifejt összegez szavakkal illusztrál választékosan beszél részletez</p>	<p>hallgatási feladatok beszéd feladatok írás történetmondás magyarázat (elmagyarázni valamit) tanítás humor elemeinek használata szavak értelemeinek jó használata mások meggyőzése</p>
Logikai-matematikai 	<p>Kérdez és érdeklődik hogyan működnek a dolgok. Élvezi a számokkal való munkálkodást és játékot. Szereti a matematika órákat. Óvodásként élvezi a számolást vagy bármit, ami a számokhoz kapcsolódik. Érdekesnek találja a matematikai és számítógépes játékokat. Általában élvezi a sakkot és más stratégiai játékokat. Szereti a fejtörőket, puzzle-t. Szereti, ha kategóriákba, sorrendbe vagy más logikai mintába kell rendeznie pl. adatokat. Szereti ha a kísérleteket, kísérletezést. Érdeklődést mutat a tudományos tantárgyak iránt.</p>	<p>tesztel, elemez. kalkulál mér megold kitalál tervez feltérképez következtet elrendez kategóriákba sorol rendszerez kivonatol logikusan gondolkodik</p>	<p>problémamegoldás információk osztályozása, rendszerezése elvont fogalmakkal való bánás ok-okozati összefüggések fölfedezése ok-okozati összefüggések értése, használata érdeklődés a természeti események iránt érdeklődés az iránt, hogy mi-miért történik matematikai kalkulációk játék, feladat a számokkal</p>

¹⁴ Thomas Armstrong: Multiple Intelligence in Classroom, ASCD, Virginia, USA, 2009. 3.2. táblázat alapján, 35-38.o.

¹⁵ Nina L. Greenwald táblázatának adaptációja alapján saját átdolgozás. Forrás: www.cct.umb.edu

<p>Testi-mozgásos</p> 	<p>Könnyebben boldogul a térképekkel, diagramokkal, grafikonokkal mint a szövegekkel. Óvodásként szívesebben nézi a térképeket, diagramokat, vizuális eszközöket, mint írott szöveget. Sokat álmodozik. Élvezi a művészeti tevékenységeket. Általában jól rajzol. Szeret filmet, vizuális prezentációkat nézni. Élvezi a puzzle-t, labirintust és egyéb vizuális feladatokat. Érdekes három-dimenziós alakzatokat épít pl. Lego. Gyakran firkálgat a könyvébe, füzetébe.</p>	<p>testével kifejez bemutat egyensúlyba hoz mozog, mozgat koordinál gesztikulál, mutogat mozgással fejez ki érzelmet mimikával kifejez előad, színészkedik</p>	<p>egyensúlyérzékelt igénylő feladatok szem-kéz koordinációt igénylő feladatok labda játékok tánc, mozgások fizikai koordináció sport feladatok kézügyességet igénylő feladatok elmutogatás (activity, mimika, drámajáték) érzések kifejezése testtel, mozgással kifejezve</p>
<p>Vizuális- térbeli</p> 	<p>Nagyon jó legalább egy vagy több sportban. Óvodásként korához képest magasabb testi ügyességet, érettséget mutat. Nem tud egy helyben mozgás nélkül megülni: izeg-mozog, dobog, stb. Ügyesen utánozza más emberek gesztusait vagy mesterkéltységét. Szereti szétszedni és összerakni a dolgokat. Kézbe kell vennie mindent, amit lát. Szeret futni, ugrani – bármit, ami mozgást jelent a számára. Általában jó kézügyessége van – pl. famegmunkálás, varrás, kötés, stb. Óvodásként jók a motorikus képességei. Saját magát általában dramatikusan (mutogatva) fejezi ki. Munka vagy gondolkodás közben eltérő testi mozdulatokra is képes. Élvezi azokat a játékokat, feladatokat, melyek testi érintést igényelnek.</p>	<p>képvé tesz képekben gondolkodik modelleket alkot szimbólumokkal dolgozik elképzel megtervez térképez – feltérképez diagramot készít fest, rajzol jól tájékozódik egymás mellé helyez</p>	<p>puzzle készítés, építés olvasás írás diagramok, grafikonok készítése, értelmezése táblázatok készítése, értelmezése térképek olvasása képek használata digitális segédletek (filmek, video, stb.) vázlatkészítés jó érzék az instrukciók iránt festés, rajz vizuális analógiák és metaforák alkotása képekkel való munkálkodás vizuális elemek értelmezése alkotás (pl. szobrok, gyurma, origami, stb.) gyakorlati tárgyak tervezése</p>

<p>Zenei-ritmikus</p> 	<p>Emlékszik dalokra, zenékre. Észreveszi a hamis hangokat a zenében, vagy bármilyen más zavaró módon. Jó énekhangja van általában. Gyakran játszik hangszeren, énekel kórusban vagy más csoportban. Óvodásként élvezi azokat a játékokat, amelyekben hangszerek, hangok vannak, szeret énekelni. Beszéde, mozgása néha ritmikus. Gyakran „himbálózik”, mozgatja magát. Ritmikusan kopácsol, hangokat ad ki valamilyen módon miközben dolgozik (pl. dobog). Érzékeny a környezeti hangokra – zajokra (pl. eső a tetőn). Osztálytermen/óvodán kívül is éneklő az iskolában/órán/foglalkozáson tanult énekeket.</p>	<p>ritmizál (ritmikusan mozog) zenét szerez, zenél, komponál énekel belső harmóniát értelmez hangszeren játszik, hangszerrel veri a ritmust kihallja a ritmuselemeket érzékenység a környezet zajára</p>	<p>éneklés, dúdolás hangszereken való játszás hangok felismerése hangutánzó, hangszínező hangok használata zene komponálása zenei ritmusok felismerése ritmusok használata (pl. tapsolás)</p>
<p>Kapcsolati</p> 	<p>Élvezi a másokkal való kapcsolatot. Természetes és jó vezető. Tanácsokat ad azoknak a barátainak, akinek problémái vannak. Szívesen tartozik egy csoporthoz, klubhoz, közösséghez, szervezethez. Szívesen elmagyarázza a tananyagot más gyerekeknek. Szeret más gyerekekkel játszani. Általában legalább kettő vagy több jó barátja („legjobb barát”) van. Jó érzéke van az empátiához, illetve a másokról való gondoskodáshoz.</p>	<p>tanácskozik szervez kapcsolatba lép együtt érez, megért, átérez hatékonyan együttműködik kooperál összekapcsol másokra hat, mozgósít</p>	<p>egy történet, esemény több szempontú nézése mások érzéseinek, hangulatának értelmezése kooperatív feladatokban való részvétel kooperatív feladatokban irányító szerep hangulatok, célok, motivációk felfedezése verbális és nem verbális kommunikáció szerepjátékok</p>
<p>Önismereti</p>	<p>Függetlenséget, önállóságot, erős akaratot mutat. Általában jó érzéke van a saját erősségeinek, gyengeségeinek a felméréséhez. Önállóan is jól dolgozik. Szívesen játszik egyedül is.</p>	<p>meditál reflektál elmélkedik szemlél, szemlélődik latolgat, analizál</p>	<p>önreflexiós feladatok egyéni erősségek, gyengeségek föltérképezése relaxációs, meditációs technikák</p>

	<p>Általában van érdeklődési köre vagy hobbija, amiről azonban nem beszél túl sokat. Jó érzéke van önmaga koordinálásához. Jobban szeret egyedül dolgozni, mint másokkal. Képes tanulni a saját hibáiból és sikereiből.</p>	<p>megfontol elmereng belsővé tesz önértékel, elemzi magát álmodozik</p>	
<p>Természeti</p> 	<p>Sokat beszél a kedvenc állatairól vagy a természet általa kedvelt dolgairól. Szereti a túrákat a természetbe, állatkertbe vagy természeti múzeumba. Érzékeny a természeti formák iránt (pl. felhők, hegyek, vagy a városi környezetben pl. autómárkák). Szeret olyan környéken mászkálni, ami a természethez kapcsolódik (park, akvárium, terrárium, stb.) Ha szükséges, kiáll az állatok jogai mellett vagy a környezetvédelemért. Élvezi azokat a projekteket, melyek a természethez kapcsolódnak – pl. madárlesés, pillangógyűjtés, fák kategorizálása, stb. Gyakran visz az órákra és az iskolába magával természeti dolgokat (állatok, növények, levelek, termések), melyeket megoszt/szívesen megmutat az osztálytársaival vagy a tanáraival. Különösen aktív, ha olyan feladatok, témák kerülnek elő az iskolában mely az élővilággal kapcsolatos.</p>	<p>egyensúlyba hoz véd, óv örökít csoportokba rendez beosztályoz tanulmányoz hat rá a természet formál készít</p>	<p>kategóriákba rendezés természeti események vizsgálata, értelmezése következtetések levonása a természet alapján</p>

Dr. Jakab-Szászi Andrea, Egyéniségre hangolva: Utak, módszerek, ötletek
MRN tanulmány, 2012/2.

Konkrét ötletek az egyes intelligenciatípusokra

Bár a fenti táblázat már segíti az egyéniségre hangolódó módszerek keresését, az alábbiakban hadd szerepeljen néhány konkrét ötlet a feldolgozáshoz.